

Od dvojbe do razdvojbe
Zbornik radova u čast profesorici Branki Tafri

Od dvojbe do razdvojbe. Zbornik radova u čast profesorici Branki Tafri

Nakladnik

Ibis grafika, Zagreb

Za nakladnika

Saša Krnic

Uredili

Petra Košutar

Mislav Kovačić

Recezeni

Milica Gačić

Ljiljana Marks

Bernardina Petrović

Mateo Žagar

Prijevod sažetaka

Lucia Miškulin Saletović

Adrian Beljo

Kazalo imena

Lidija Bogović

Grafičko oblikovanje

Banian ITC. d.o.o.

Tisak

Denona, Zagreb

ISBN 978-953-7997-33-5

CIP zapis dostupan je u računalnom katalogu

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

pod brojem 000998869.

Knjiga je tiskana u lipnju 2018. godine.

Knjiga je tiskana uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja RH.

OD DVOJBE DO RAZDVOJBE

Zbornik radova u čast profesorici Branki Tafri

Uredili
Petra Košutar
Mislav Kovačić

Zagreb, 2018.

NAGLASAK U RUKOPISNOM RJEČNIKU BARTOLA KAŠIĆA (1599)

U članku se daje opis akcenatskog sistema u rukopisnom rječniku Bartola Kašića. Određuje se znakovni sistem kojim Kašić zapisuje svoj prozodijski sistem, utvrđuje se narav samog sistema (koliki je broj prozodemâ i kakva je njihova distribucija) te se daju opisno-poredbene opaske o naglasku u pojedinačnim leksemima te o naglasnim paradigmatama i svojstvima koja se mogu opaziti unutar morfologije i tvorbe.

Ključne riječi: naglasak, Bartol Kašić, Hrvatsko-talijanski rječnik

O naglasku u djelima Bartola Kašića, ponajprije o naglasku u njegovoj gramatici, već se ponešto pisalo¹ iako je njegov akcentuirani rukopis prijevoda Biblije, nažalost nedostupan u pretisku². O naglasku u njegovom rukopisnom rječniku se pisalo manje³ nego o njegovoj poznatoj gramatici. Taj je rječnik pisan prije gramatike⁴, što se vidi i po samom akcentuiranju – dok se u ranije pisanom rječniku Kašić, unatoč čestoj štokavskoj ijekavici na mjestu jata

1 Usp. Neweklowsky 1979, Katičić 1981: 26–37, Kapović 2006, Kapović 2015: 600–601, 653²³⁸⁴–654²³⁸⁴, 707.

2 Kapović 2015: 8¹⁰.

3 Horvat (1990: XX) entuzijastično ustvrđuje da Kašić i kasnije Vuk “jednako pišu” riječi *biti*, *bitise*, *bistar*, *često*, *člân*, *lûč*, *pismo*. No to je pogrešno zaključivanje – Kašić i rani Vuk stvarno “bilježe jednako, ali dugi naglasci nisu isti. Znak ^ je Kašiću znak za neoakut i prednaglasnu dužinu (a ne za dugosilazni kao kod Vuka), dok je ’ Kašiću ili znak za cirkumfleks ili za nena-glašenu dužinu (dok je Vuku to novoštokavski dugouzlazni naglasak).

4 Rječnik je pisan negdje između 1597. i 1599. godine (tako Valentin Putanec u predgovoru Kašić 1990: V–VI, usp. i Horvat 1990: XIX te papirološku analizu u Kašić 1990: 437), a gramatika je izdana 1604. S obzirom na razliku u akcentuiranju, neće biti točno Putančevo nagađanje (Kašić 1990: VI) da je rječnik možda pisan i istovremeno s gramatikom jer je Kašić u međuvremenu očito promijenio svoju “normativističku” koncepciju, odustajući od svoje materinje paške oksitoneze u tipu *glāvā*, mijenjajući je štokavskim, vjerojatno dubrovačkim (s obzirom na neretrahiran tip *ženā*), povučeni *gláva* (Kapović 2015: 707). Nije potpuno jasno kakva je točno bila narav Kašićeva kontakta s dubrovačkim govorom (ako mu je dubrovački stvarno bio uzorom) između sastavljanja rječnika i izdavanja gramatike, s obzirom da njegovi (bar oni duži) boravci u Dubrovniku datiraju tek nakon pisanja i rječnika i gramatike (1609–1612. i 1620–1633). Moglo bi se nagađati da je Dubrovčana bilo među “gojencima” s kojima se Kašić školovao u Italiji u 1590-ima (usp. Horvat 1990: XI) pa da je u kontaktu s njima (možda i s drugim štokavcima) zaključio da bi povučeni naglasak u tipu *gláva* bio pogodniji za opći “ilirski” jezik.

(npr. *Biedan*)⁵ i nekim drugim štokavskim elementima, uglavnom, koliko se može zaključiti, drži svojeg paškog naglasaka (koji tada nije bio potpuno isti kao danas), u kasnijoj gramatici on u svoju gramatiku ilirskoga književnoga jezika unosi i štokavske (vjerojatno dubrovačke) akcenatske osobine⁶ – povučeni naglasak u riječima tipa *glāvà* > *gláva*⁷, što je sociolingvistički vrlo zanimljiv primjer predmodernih pokušaja prozodijske kodifikacije⁸.

U ovom ćemo članku pokušati u glavnim crtama opisati akcenatski sistem u rukopisnom rječniku Bartola Kašića. Kada se govori o naglasku u takvim starim rukopisima, tu je riječ o trima stvarima. Jedna je određivanje znakovnog sistema kojima Kašić zapisuje (ili pokušava zapisati) svoj prozodijski sistem. Druga je utvrđivanje naravi samog sistema – koliki je broj prozodemâ i kakva je njihova distribucija. Treća su opisno-poredbeno-povijesne opaske o naglasku u pojedinačnim leksemima te o naglasnim paradigmama i svojstvima koja se mogu opaziti unutar morfologije i tvorbe. Kako je prve dvije razine teško odvojiti (jer je pitanje prisutnosti određene prozodijske jedinice povezano s načinom na koji se ona označava), o njima ćemo govoriti skupa.

Napomena o izdanju i citiranju

Naglasak se analizira prema izdanju Kašić 1990, pri čemu se prijepis (1990: 261–421) uvijek provjeravao prema faksimilima samog rječnika (dostupnima na početku izdanja). Pri citiranju se Kašićevi oblici navode u originalnom zapisu (uz dopisani moderni zapis u // zagradama prema potrebi), dok se stranica citiranog oblika ne navodi s obzirom da je riječ o rječniku, gdje su primjeri složeni abecedno.

Naglasno znakovlje i naglasni sistem

Kao što je tipično za predmoderne jezikoznance, Kašić u svojem bilježnju naglasnih osobina nije dosljedan. Ne bilježi uvijek naglasak na svim

5 Za jat kod Kašića usp. Bašić 2001.

6 Usp. Kapović 2015: 654²³⁸⁴, 707.

7 Ne samo u tom tipu (kratka otvorena ultima) – usp. Kapović 2006: 30 za primjere poput *sagriscih*.

8 Kako ističe Tafra (2011: 42–43), Kašićevo je kretanje prema štokavskom (kamo spada i rečeni primjer bilježenja povučenog naglasaka u tipu *gláva*) “u skladu s katoličkom obnovom u kojoj Katolička crkva teži stvaranju *općega jezika*, a štokavština je bila najpogodnija zbog svoje proširenosti i zbog prestižnosti tadašnje književne stilizacije štokavskoga”. Kako je tâ “književna stilizacija” bila ponajprije ona dubrovačka, ne treba čuditi da se Kašić i naglaskom ugledao ne na neki “bosanski štokavski” (usp. npr. Tafra 2011: 36, 48), nego na gradski dubrovački (iako je on odudarao od novoštokavskoga, ali je zato bio vrlo sličan čakavskom, pa i Kašićevu paškom).

riječima (usp. *Bòsti* ali *Bostise* /*bosti se*/ bez naglasaka), istu prozodijsku jedinicu ponekad bilježi različito (*Izdilati* ali *Dillati*, *Bìti* ali *Pìtti* – sve kao oznaka ``), a neke karakteristike nekad bilježi, nekad ne (usp. zabilježenu prednaglasnu dužinu u *Brànà* ali ispuštenu u *Bradà*). Na slovu O pa do kraja rječnika prestaje stalno bilježenje naglasaka (koje je dotamo ispušteno tek u pokojem primjeru) i naglašeni primjeri postaju sasvim iznimni.⁹

KRATKI NAGLASAK

Kašić koristi tri naglasna znaka (` , ^ i ´). Znak ` koristi za /ʔ/ (npr. *Blàto*, *Blitva*, *Bòb*, *Bogàt*, *Kopàti*, *Òko*, *Pròso*) i tu nema većih nedoumica.¹⁰ Taj se znak vrlo rijetko kombinira s udvojenim suglasnikom iza njega, npr. *Nositti*. Jednako rijetko stoji sama geminacija, npr. *Uxgatti*, *Xilla*, *Xitto* [$\langle x \rangle = \text{ž}$]. Naglasak je općenito, pa tako i kratkosilazni, očuvan na svim starim mjestima, bez ikakvih fonetskih retrakcija (npr. *Govèdo*, *Govoriti*, *Buhà*, *Celò*, *Diçà*, *Dalekò*, *Bielinà*, *Dobrotà*, *Brànà*, *Dìtè*, *Biglièg*).¹¹

NEOAKUT I CIRKUMFLEKS

Situacija je puno kompleksnija sa znakovima ^ i ´. Kako je pokazano,¹² Kašić u svojoj gramatici iz 1604. tim znakovima ne razlikuje cirkumfleks i neoakut (bar ne tako da se to može dokazati) iako ih oba grafički upotrebljava. Paški govor danas više nema razliku cirkumfleksa i neoakuta,¹³ no, kako je već utvrđeno,¹⁴ Kašić u svom rječniku u određenom setu primjerâ vrlo lijepo znakovima ^ i ´, za razliku od svoje kasnije gramatike i današnjeg paškog govora, razlikuje cirkumfleks od neoakuta. No tâ razlika nije jednoznačna. Iako se pojednostavljeno može reći da ^ i ´ predstavljaju (redom) neoakut i cirkumfleks (kada ih se upotrebljava za oznaku naglašenog sloga), tâ se razlika ne bilježi dosljedno. Kašić u rječniku razliku između dvaju dugih prozodema dosljedno bilježi samo u minimalnim parovima, suprotstavljajući ondje ^ (neoakut) i ´ (cirkumfleks/dugosilazni), npr. *Tì* (tebe) : *Tí* ‘taj’. Osim toga, ^ se koristi na mjestu gdje se očekuje neoakut¹⁵ i u više drugih primjera

9 Kašić je, izgleda, naglasne znakove označavao naknadno (Horvat 1990: XVIII–XIX), a na kraju ih rječnika uopće nije dospio dopisati.

10 U nekoliko primjerâ možda zabunom dolazi ´ umjesto ` – *Óblak*, *Óblast* (ali vidi dolje), *Nósecchi*.

11 Tako je i danas u/na Pagu – usp. Kustić 2002: 29, Vranić 2002: 51, Vranić 2011b: 631.

12 Ivšić 1971: [88], Kapović 2006: 30.

13 Kustić 2002: 29–30, Vranić 2002: 51, Vranić 2011b: 631.

14 Kapović 2015: 654²³⁸⁴.

15 Očekivanost pojedinog prozodema se ustvrđuje etimološki (tj. usporedbom s drugim slavenskim jezicima), usporedbom s drugim govorima (poglavito čakavskima) ili unutrašnjom analizom (npr.

(npr. *Hvâr*), no u glavnini primjerâ se ipak na mjestu gdje se očekuje neoakut koristi znak ´ (npr. *Dvór* a ne ***Dvôr*, kao što bi se očekivalo), kojim se inače bilježi dugi cirkumfleks (npr. *Drúg*).

Nije jasno je li takvo nedosljedno bilježenje neoakuta odraz moguće prijelazne naravi tadašnjeg paškog naglaska (sistem koji je još imao neoakut, ali koji se fakultativno, bar u nekim pozicijama, mogao i neutralizirati s cirkumfleksom) ili Kašićeva neuspjeha da realnopoštojeću opreku, izvan minimalnih parova gdje je to bilo posebno bitno, uvijek i dobro zabilježi. No, kako god bilo, neće biti da je slučajno da se opreka izvrsno bilježi u više minimalnih parova: *Mír, rà* ‘zid’ : *Mír, ra* ‘mir’; *Lûg, à* ‘pepeo’¹⁶ : *Lûg, a* ‘šuma’; *Dân, nà, nò* (glag. pridj. trpni) : *Dân, na* (imenica); *Tî* (tebe) : *Tî* ‘taj’. Bilježenje je naglaska tu potvrđeno ne samo nominativom nego i redovnim dočetnim naglaskom (u naglasnoj paradigmi B) u genitivu kod imenicâ, koji se slaže s neoakutom u nominativu – to vidimo i u primjerima s neoakutom koji nisu minimalni parovi (npr. *Krîx, xà*¹⁷). Svi ti primjeri nedvojbeno pokazuju da je Kašić još u svom govoru imao tonsku opreku na duljini, premda je ona mogla biti u povlačenju (makar nije nezamislivo, kako već rekosmo, da ju je naprosto bolje percipirao i dosljednije bilježio u slučaju minimalnih parova), iako nije jasno zašto ju je u bilježenju napustio u svojoj kasnijoj gramatici (Dubrovnik mu tu nije mogao biti uzor jer se ondje neoakut očuvao sve do 19. stoljeća).

Osim minimalnih parova, imenice muškog roda gdje se bilježi neoakut (znakom ^) su: *Hvâr, rà*; *Clân, nà*,¹⁸ *Crîp, pà* ‘lonac glineni’;¹⁹ *Krîx, xà* ‘križ’; *Lûç, à* ‘vrsta pinije’;²⁰ *Nôx, xà*;²¹ *Kgliûç, cà*; *Smrîc, ca*; *Kopîr, rà* ‘čiopa’; *Duxnîk, kà*. U skoro svim primjerima se uz neoakut u nom^{id} vidi i

ako je u gen^{id} zapisan dočetni naglasak, to upućuje na neoakut u nom^{id}, npr. *Kopîr, rà*). To bi se moglo dokazivati u svakom pojedinom slučaju, no za tim nema potrebe, a i previše bi opteretilo rad – usporednice se navode samo kada je to iz nekog razloga nužno ili korisno.

- 16 Naglasna paradigma (n. p.) C u suvremenom paškom (Kustić 2002) *lûg – lûga* ‘pepeo’ je zacijelo inovacija nastala analogijom prema nom^{id} nakon nestanka neoakuta (riječ je inače uglavnom svugdje o n. p. B).
- 17 Bilježenje krajnjeg naglaska u gen^{id} u n. p. B vidimo i kod kratkih osnova kao *Bòb, bà*.
- 18 Naglasna paradigma B u ovoj riječi se ne poklapa sa štok. suvremenom n. p. C (*clân – clâna*). Kako je tâ riječ etimološki povezana s riječju *kolo* (usp. Snojev rječnik), koja je izvorno pripadala n. p. d prema Moskovskoj akcentološkoj školi (vidi Kapović 2015: 174), moglo bi se argumentirati da je i *clân* izvorno n. p. d (što je kod Kašića odraženo kao n. p. B).
- 19 N. p. B ovdje se ne poklapa s naglaskom *çrîp* u Dračevici (Šimunović 2009) i novoštokavskim *crîjêp* (n. p. C). Tu bi također mogla biti riječ o odrazu stare n. p. d.
- 20 Usp. *lûč – lûčà* u Nerežišćima (Šimunović 2009).
- 21 Vranić (2002: 53) za današnji Pag bilježi gen^{id} *nozà* bez duljine osnove (usp. Kapović 2015: 404⁽¹⁴⁸³⁾).

dočetni naglasak (-à) u gen^{id}, osim u primjeru *Smríc, ca*, gdje je zacijelo riječ o slučajnoj omašci.²² Usp. još imenicu *Díxa* ‘kabao’,²³ pridjeve *Bîedan*,²⁴ *Bríxan*²⁵ te infinitive *Obúcchi, Odríti, Odníti*. Osim toga, ^ tri puta nalazimo na mjestu očekivanog cirkumfleksa (moguće je da su neki od tih primjera omaške, s obzirom da ih je malo): *Lúk, Sád* (možda stara n. p. *d?*), *Lísti* ‘pisma’²⁶. Time se iscrpljuju svi primjeri sa znakom ^ (osim onih gdje se radi o prednaglasnoj dužini). U svim drugim primjerima na mjestu očekivanog neoakuta nalazimo ´. Sve u svemu, unatoč relativno malom broju primjerâ i 3 neočekivane riječi, primjeri nedvojbeno ukazuju, pogotovo zbog minimalnih parova, na postojanje opreke po tonu u dugim slogovima kod Kašića.

Za ´ na mjestu očekivanog neoakuta usp. uvijek -*aé* u genitivu jednine *ā*-osnovâ tipa *Brânà, aé, Buhà, aé, Diçà, aé* itd.´ se javlja čak i u nekim imenicama koje genitivom ukazuju na n. p. B *Dvór, à; Gliúgl, glià; Uceník, kà; Bravár, rà* ‘ovčar’;²⁷ *Gospodár*²⁸ (druge u kojima se očekuje n. p. B nemaju, vjerojatno slučajno, označen čak ni dočetni naglasak u gen^{id} – *Díl, la*;²⁹ *Gríh, a*;³⁰ *Krágl, glia*;³¹ *Brodár, ra; Harvát, a; Klobúk, ka*³²). Usp. još imenice *Klévta, Çríqva*; pridjeve *Bíeli, Domácchi*; brojeve *Cetardesét, Dvadeséti*; prezente *Boyímse, Dím* ‘kažem’, *Dóydem*; infinitive *Vúcchi, Dúbsti, Dóyti, Narésti, Doníti, Dosécchi, Iztúcchi* itd. Takvih je primjera još puno.

Znak ´, naravno, nalazimo i tamo gdje se očekuje dugi cirkumfleks, npr. u *Blágo, BóG, Çív, Crívo, Drívo, Drúg, Dúh, Dvá, Knéz, Kojí, Klás, Kóst, Glád, Gládan, Góst, Grád* itd. Takvih primjera također ima još puno u rječniku.

22 Za n. p. B u toj riječi usp. u Dračevici (Šimunović 2009) *smrřč – smrřčà* za čakavski te u Prapatnicama kraj Vrgorca (moji podaci) *smrřč – smrřča* za štokavski.

23 Usp. npr. u Dračevici (Šimunović 2009) *dřža*. Neoakut je očekivan u osnovama na -*ja* (usp. dij. *gráda, pláča, súša*).

24 Za n. p. B ovoga pridjeva usp. Kapović 2011: 401–404, 407.

25 Usp. danas u Pagu (Kustić 2002) *brřžan*.

26 Ovakav se naglasak ne očekuje u nom^{mm} ni u n. p. B.

27 Zanimljivo je da u dvosložnom tipu n. p. B, gdje se očekuje neoakut na zadnjem slogu, uglavnom nalazimo ´, osim u primjeru *Kopír*.

28 U transkribiranom rječniku (Kašić 1990: 267) piše *rá* za gen^{id}, no to sigurno nije točan naglasak (može biti samo greška za očekivano ***rà*), a u samom faksimilu nije baš potpuno sigurno piše li baš tako (nejasno je zabilježeno). Usp. u suvremenom Pagu *gošpodārà* (Vranić 2011a: 53).

29 Za modernu n. p. B u Pagu usp. Vranić 2011a: 53.

30 Usp. danas u Pagu *grřh – grřhà* (Vranić 2011a: 53).

31 Za današnji paški naglasak usp. *kr°áj – kr°ajà* (Kustić 2002).

32 Za današnji paški naglasak usp. *klebúk – klebúkà* (Vranić 2011a: 53).

PREDNAGLASNA DUŽINA

U Kašićevu jeziku, kao i danas na/u Pagu³³, postoje i prednaglasne dužine. Njih Kašić najčešće označava znakom ^ (što bi govorilo u prilog tezi da su u njegovom govoru, kao i u mnogim suvremenima, prednaglasne dužine fonetski bile uzlazne) kao u *Ggnîzdò*, nešto rjeđe znakom ´ (kao u *Gúmnò*). Nerijetko se pak prednaglasna dužina izostavlja (npr. *Bradà*), dok se nešto rjeđe bilježi samo ona, a izostavlja se naglasak nakon nje (npr. *Bîeda*, *Krîlo*). Čini se da se u rječniku javljaju samo primjeri prednaglasne dužine ispred kratkog naglasaka (').³⁴

Za označavanje prednaglasne dužine znakom ^ usp. *Brâna*, *Cârà* ‘čára’, *Dîkà*, *Glâvâ*, *Glâvgnâ*, *Grêdâ*, *Hrânâ*, *Hvâlâ*, *Kârâ*, *Kârmâ* ‘křma’, *Lûkâ*, *Mâgniâ* ‘munja’, *Mûkâ*, *Svîcchiâ*, *Svîgnâ*, nadalje *Dîtè*, *Ggnîzdò*, *Lîçè*, *Mlîkò*, zatim *Dospîtâk*, te *Céstîti* ‘učestati’.

Za označavanje prednaglasne dužine znakom ´ usp. *Mâzga*³⁵, *Gúmnò*³⁶, *Gliúbâv*, *Mólbâ*, *Gúdâç*, *Lúcâç*, *cçâ* ‘lučić’, *Svétâç*, *tçâ*, te *Nástòyati*, *Nástòyanye*, *Podpísâti*, *Probúðiti*, *Sádîtti*, *Pîjsatti* (s geminacijom za <">).

Znak naglasaka iza očekivane prednaglasne dužine izostaje u *Bîeda* (gen^{id} *aé* bi ukazivao na izostavljanje ` u nom^{id}), *Srîda*, *Svîla*, *Vârba*, *Yúha* (za ova četiri primjera u gen^{id} piše samo *ae*), *Krîlo*, *Pîjsmo*; *Poménuti*. Na to da ovdje vjerojatno slučajno izostaje znak ` sa sloga iza ´ upućuju moderni paški oblici kao *šrîdâ*, *švîlâ*, *krîlò*³⁷, *vêrbâ*³⁸ itd.

U mnogim je primjerima ispuštena prednaglasna dužina: imenice *Bradà*, *Çinâ*, *Divâ* ‘djeвица’, *Duscâ* (u faksimilu se ne vidi); *Listâk*, *Vrutâk*, *Dobitâk* (usp. gore *Dospîtâk*); *Glumâç*, *Gluscâç*, *Svirâç* (usp. gore *Svétâç*); *Lupèx*, *Nacìn*, *Naròd*; glagolski oblici *Gredèm*; *Nechiù*; *Obukòh*; te infinitivi (gdje uglavnom nema dužine) *Branîti*, *Çidîti*, *Dicîtise*, *Dilîti*, *Gasîti*, *Gnusîtise*, *Gradîti*, *Griscîti*, *Grustîtise*, *Gulîti*, *Hranîti*, *Hvalîti* itd. (usp. gore *Céstîti*, što je jedini takav primjer s dužinom); *Çipâti*, *Carâti*, *Cuvâti*, *Dihâti*³⁹, *Dozivâti*, *Gibâti* itd. (usp. gore *Podpísâti* itd.). Sudeći po modernim oblicima s dužinama,

33 Vranić 2002: 50–51, Kustić 2002: 30.

34 To je, među ostalim, i zato što se zanaglasne dužine ispred dugih naglasaka (osim što su ondje uvijek sekundarne – usp. Kapović 2015: 498–501) javljaju isključivo u različitim padežnim i glagolskim oblicima, koji se u rječniku ne bilježe.

35 Dužina osnovne je sekundarna (psl. *mъzga, štok. *mâzga*).

36 Zanimljivo je da suvremeni paški ima, očito mladi, naglasak *gûmlo* (Kustić 2002).

37 Sve u Vranić 2011a: 55–56, 60.

38 Vranić 2002: 68.

39 Danas *dîhat* (Kustić 2002).

kao što su *brādà*, *dūsà*⁴⁰, *cīdit* (ali *ocidit!*), *dīcīt še*, *c^oarət*, *od^oavət* (sa zatvorenim *a* od dužine),⁴¹ moglo bi se pretpostaviti da je tu riječ jednostavno o tome da Kašić nije zabilježio postojeće prednaglasne dužine – i to je sasvim sigurno točno u primjerima poput *Bradà*. No treba reći da prednaglasne dužine u današnjem paškom nisu stabilne.⁴² Usp. npr. kračinu kod mnogih imenica na *-ac*⁴³ te likove poput *cipət*, *žatrudīt*, *raškrivīt še*, gen^{id} *lupèža*, *švičà* – *švičù*⁴⁴ (usp. Kašićevo *Svìcchià*), *mukà* ‘brašno’ itd.⁴⁵ U *ā*-osnovama (poput *Bradà*, imenicama na *-ac* i *Nechiù* (gdje dužina prvog sloga nastaje stezanjem) nema sumnje da se radi o Kašićevu propustu da zabilježe realnopostojeće prednaglasne dužine. No u slučaju infinitivà (gdje je prednaglasna dužina više iznimka nego pravilo), pogotovo onih n. p. *c* (za n. p. *b* bi to bilo vrlo neobično), a eventualno i u riječi *Lupèx* (za *Nacin* i *Naròd* to nije baš vjerojatno), moglo bi se raditi ne o omašci u zapisivanju nego o stvarnoj kračini.⁴⁶ Kako god bilo, o tome je teško špekulirati s obzirom na oskudnost Kašićevih podataka (uz infinitive uglavnom ne idu prezenti) i s obzirom na također oskudne opise suvremenog paškog govora i očit proces gubljenja starih prednaglasnih dužina (što znači da oblici bez prednaglasnih dužina tamo mogu biti vrlo mladi).

ZANAGLASNA DUŽINA

Nije potpuno jasno kakva je situacija sa zanaglasnim dužinama u Kašića. U današnjem paškom govoru je nema, no u njegovim djelima je se može naći – u kasnijoj gramatici više nego u rječniku, usp. npr. *Cegliád* u gramatici prema *Cègliad* u rječniku (za /čèlǎd/).⁴⁷

Zanaglasna dužina se uvijek bilježi znakom ´, što bi upućivalo da je ona fonetski bila silazna (kao i u mnogim suvremenim govorima). Ona se nekad bilježi nakon naglaska (to je uvijek `), npr. 3^{mn} *Mògù* /mògù/, ali je često u obliku obilježena samo zanaglasna dužina, npr. *Svakoyáko* /svàkojāko/

40 Vranić 2011a: 56, 60.

41 Sve Kustić 2002.

42 “Dio je prednaglasnih duljina (...) pokraćen, a ponekad se (...) bilježe isti oblici jednom s prednaglasnom duljinom, drugi put bez nje” (Vranić 2002: 50¹¹⁵).

43 Vranić 2011a: 52–54. U lok^{id} *švecù* bi kračina mogla biti analogijom prema *švetâc*, gen^{mn} *švecòv* (gdje se kraćenje očekuje ispred ´).

44 Sve Kustić 2002. No za moguću izvornu kračinu u *lupèž* i usporednicu u čakavskom usp. Kapović 2015: 448.

45 Kustić (2002) u rječniku piše i *rukà* (2x) (kao i *mukà* ‘brašno’) prema *rūkà* u uvodu (: 30) i *rūkà* u Vranić 2011a: 60.

46 Za kračinu i dužinu u infinitivima usporedi Kapović 2015: 473–488, za *lupèž* : 447–448, a za tip *narod/način* : 450–451.

47 Kapović 2015: 654²³⁸⁴.

(gdje je zabilježena samo dužina, a prvi, naglašeni, slog je neoznačen). Najjasniji primjeri zanaglasne dužine su: *Gòrí, á, é; Mnòxtvó, á /mnòštvō*⁴⁸; *3^{mn} Mògú*⁴⁹; *Pròpástan* (usp. *Pròpast*, gdje je ispuštena oznaka zanaglasne dužine); *Dvòyak* ali *Dvoyáko* (u prvom primjeru piše samo znak za naglasak, a u drugom samo znak za dužinu: /dvòjāk/ – /dvòjāko/); *Nikáko* (usp. *Nikakor* – u prvom primjeru je označena samo zanaglasna dužina, a u drugom samo naglasak), *Svakoyáko; Posláni* (označena je samo dužina: /pòslāni/). Kako je vidljivo, ako nije riječ o primjerima poput *Mnòxtvó*, gdje je označen i naglasak i zanaglasna dužina, nekad oba elementa možemo vidjeti kombinirajući dva oblika (*Nikáko* i *Nikakor*).

Zanaglasna dužina se nalazi i u riječi *Blagóst*, što stoji za /blägōst/⁵⁰ (s oznakom dužine bez oznake naglaska). Za taj tip naglaska usp. još Kašićevo *Lùdost* (gdje se bilježi samo mjesto naglaska, ali ne i zanaglasna dužina) i suvremeno paško *krìpošt*⁵¹. Moglo bi se pomisliti da *Blagóst* stoji i za tip /blägōst/ (usp. štokavsko⁵² *blägōst*), no u tom tipu (s naglašenim *-ost*) u Kašića nalazimo kračinu – usp. njegovo *Carnòst, Linòst, Neharnòst*. Suvremeni paški tip *dragōst, lenōšt*⁵³ se izvodi iz ovog posljednjeg duženjem u zatvorenom naglašenom slogu.

Eventualno bi se dužina mogla vidjeti i u riječi *Bràtya, aé*, gdje bi *-aé* stajalo možda za nenaglašeno *-ē*, a ne za *-ē > -ê* kao u *Bradà, aé* i drugim imenicama n. p. B i C. No ovo bi *aé* mogla biti i greška prema potonjem tipu. U svakom slučaju, u drugim imenicama s naglaskom na osnovi (*Britva, Cápghia, Càscia, Çriqva, Dlàka, Dràca* itd.) nalazimo uvijek samo kratko *ae* (prema u pravilu naglašenom *aé* iza imenicâ na *-à*) tako da je prethodna špekulacija dosta nategnuta.

U svakom slučaju, u najvećem broju primjerâ nema nikakvog znaka za zanaglasnu dužinu: *Bòlest, Kòkosc; Càrovnik, Dìlovník, Dìmgñak; Cègliad, Ggnìlad, Làbut, Cègliust, Dòbit, Ìzpovist* itd.; *Bògli, ghia, ghie, Càstni, Clovicanski, Clovicki, Dágni, Danàscgni, Dèśni, Dìvyi, Dòlgni, Drùghi* itd. Duljina nikad nije označena ni na *-e-* u prezentima n. p. A i B (*Cùyem, Dèrem, Dóydem, Istìcem* itd.), no tu je možda nikad nije ni bilo.⁵⁴

48 Naglasak *mъnòžьstvo se očekuje od *mъnògъ (n. p. *b*) (usp. *Mnòg* u Kašićevu rječniku), dok je štok. *mnòštvo* mlađa varijanta.

49 1^{id} ima analoško mjesto naglaska: *Mògu* (usp. izvorno mjesto naglaska u *Nechiù*).

50 Ovaj se naglasni tip i očekuje – usp. Kapović 2011: 373 za n. p. *c* pridjeva *bòlgъ.

51 Vranić 2011a: 61.

52 Kod (novo)štokavskog se uvijek bilježi književni lik ako nije drugačije navedeno.

53 Vranić 2011a: 49.

54 Kapović 2015: 292¹⁰⁸⁷.

IZOSTANAK DUŽENJA U ZATVORENOM NAGLAŠENOM SLOGU

Za razliku od današnjeg paškog govora⁵⁵, kod Kašića redovno i dosljedno izostaju duženja u zatvorenom naglašenom slogu⁵⁶, npr. *Blitva*, *Bogàt*⁵⁷, *Molitva*⁵⁸, *Obráz*, *Obid* itd. To je očito na Pagu bila kasnija inovacija. Ipak, ima svega nekoliko oblikâ u kojima bi se naglasak, ako ne kakvom greškom ili nasumičnom inovacijom, mogao objasniti nekakvim ranim duženjem u zatvorenom naglašenom slogu. Tako nalazimo *Kós*, *a* ‘koš’ (bez naglaska u gen^{id} – usp. suvremeno paško *k^uôš* – *košä*⁵⁹) umjesto ****Kòs**; *Mòzg* umjesto ****Mòzg** (usp. štokavski *mòzak* i suvremeno paško *m^uôžjani*⁶⁰), *Mráz* umjesto ****Mráz** te možda *Óblak* i *Óblast* (usp. u suvremenom paškom slično *òbruc* s duženjem⁶¹).

PREDSONANTSKO DUŽENJE

Zanimljivo, predsonantsko duženje⁶² uglavnom izostaje u svim pozicijama u Kašićevu jeziku⁶³ (u suvremenom paškom ga ima, no tamo se preklapa i s duženjem u naglašenom zatvorenom slogu). Usp. primjere s izostankom duženja ispred sonanata kao *Çàr*, *Dìm*, *Ggnìl*, *Krày*, *Làn*, *Làv*; *Blagdàn*, *Garkgliàn*, *Gospodìn*, *Gotòv*; *Blaxènstvo*, *Ditignstvo*, *Dobrocinstvo*; *Divòyka*, *Dòyka*, *Màyka*; *Dobrostiv*, *Bìvsci*, *Dobrovògno*, *Dòlgni*; glag. im. na *-ènye* (npr. *Dopuschènnye*, *Draxènnye*), *-ànye* (npr. *Hvastànye*) itd.

Svega je nekoliko primjerâ koji imaju produžen slog ispred sonanta u zatvorenom slogu: *Dlàn*, *a*, *Kògn*, *à*⁶⁴, *Sán*, *snà*; *Blaxén* (ali *Boxastvèn*, *Manèn*). Dužinu nalazimo i u 1^{id} prezenta *Plovém*, *Zovém*, iako ona ondje⁶⁵ zapravo nema veze s predsonantskim duženjem⁶⁶ – zanimljivo, nalazimo i dva primjera s kraćinom (koji odudaraju od poopćene dužine u suvremenom paškom) *Bodèm*, *Gredèm*. Dužina u *Móy*, *Tvóy* također nije od predsonantskog duženja⁶⁷.

55 Kustić 2002: 30, Vranić 2011b: 632. Općenito za to duženje u čakavštini vidi Kapović 2015: 598–606.

56 Kapović 2015: 600–601 (s usporedbom primjerâ iz Kašićeva rječnika i današnjeg paškog govora).

57 Danas *blitva*, *bog^oât* (Kustić 2002: 30).

58 Danas *molitva* (Vranić 2011b: 632).

59 Kustić 2002.

60 Kustić 2002.

61 Kustić 2002.

62 Za fenomen općenito vidi Kapović 2015: 554–583.

63 Usp. Kapović 2015: 562 za kratku usporedbu Kašića i suvremenog Paga.

64 Usp. Vranić 2011a: 53 za iste oblike danas.

65 Usp. Vranić 2011a: 143–144 za suvremene paške primjere i paradigme.

66 Usp. Kapović 2015: 367–370.

67 Usp. Kapović 2015: 400–401.

DUGO SLOGOTVORNO *r*

U suvremenom se paškom dugo slogotvorno *r* fakultativno čuva.⁶⁸ Slično kolebanje vidimo i kod Kašića: dužina se čuva u *Kàrmà* ‘křma’, *Pogàrdyèn*, *Vàrba*, a krati se u *Càrn*, *Càrv*, *Kàrv*. Kračinu (ako nije riječ o izostanku bilježenja prednaglasne dužine) možda vidimo i u *Carcàk*, ‘cvřčak’, *Cetvartàk*.

Naglasak u leksiku, morfologiji i tvorbi

Zanimljivi su Kašićevi oblici *Hcchí*, *hierè*, mn. *Hcchieraè*. Kračina nastavka *-è* u *gen^{id}* (inače je *-aé*, ako je naglašeno, uvijek dugo, osim u omašci *Strahotà*, *aè*) mogla bi se špekulativno objasniti ne kao odraz nastavka **-ę* iz *ā*-osnovâ, nego izvornog kratkog **-e* iz *r*-osnovâ (usp. staroslavensko *dъštere*). Zanimljivo je i da Kašić to piše kao *-è*, dok inače u *gen^{id}* uvijek upotrebljava *-ae* (*-aé* ako je nastavak naglašen⁶⁹). Tu bi se stvarno očekivao dočetni naglasak u *gen^{id}*, usp. starolitavski (Daukša) *dukterés*,⁷⁰ no nema smisla nagađati bez više primjerâ.

Neobične kračine nalazimo u nizu jednosložnih uglavnom imenica (inače n. p. C): *Bòl*, *Bòs*, *Bòy*, *Dòb*, *Mòst*, *Lòv* (također i *Dòm*, *ma*, no usp. tu štokavsku varijantu *dòm*). Kračina se javlja i kod izvorno/očekivano dugih osnova: *Gày*, *Kgliùn*⁷¹, pridj. *Lùd*. Nije isključeno da je u svima ili većini primjerâ riječ o omaškama⁷² (iako je neobično da se one javljaju isključivo u jednosložnim *o*-osnovama), no to je teško provjeriti s obzirom da bi suvremeni paški i od Kašićeve kračine danas imao dužinu zbog duženja u naglašenom zatvorenom slogu. Kašićevo bi se *Bròd*, *dà* (n. p. B!, prema uobičajenom *bròd* – *bròda* u većini govorâ), koje neće biti greška s obzirom da je (za razliku od prijašnjih primjera) označen i dočetni naglasak u genitivu, moglo špekulativno povezati s izvornom n. p. *d^{l3}*. Neobična je i kračina u pridjevu *Kràsan*⁷⁴.

68 Usp. Vranić 2002: 68, ali i Vranić 2011a: 46, 61 za primjere. Situacija nije potpuno jasna prema opisu.

69 Danas Pag tu ima uobičajen nastavak: *čerè* (Vranić 2011a: 60).

70 Za dočetni naglasak vidi također i Дыбо, Замятина & Николаев 1990: 177.

71 Vranić 2011a: 53 tu ima uobičajenu dužinu (*kjûn* – lok^{id} *kjûnû*) pa je bar ovdje zacijelo riječ o Kašićevoj omašci.

72 Grešaka u rukopisu sigurno ima. Npr. *Bràt*, *à* (u faksimilu je naglasak u *gen^{id}* malo nejasan) teško da će biti stvarno n. p. B s dočetnim naglaskom, a naglasak *Odkupitègl* je očito netočan.

73 Usp. Николаев 2012: 128 za n. p. *d*. Vranić 2011a: 69 za Metajnu na Pagu za *brod* navodi uobičajenu n. p. C.

74 Usp. Kapović 2011: 408 za naglasnu paradigmu ovog pridjeva.

Vrlo je zanimljiv arhaizam *i*-osnova *Misal*, u kojoj vidimo stariji naglasak, kakav se u čakavskom rijetko javlja (npr. na Susku i Cresu).⁷⁵ To je izvorni oblik ove imenice, s naglaskom kao u *mìsliti*, za razliku od mlađega *mìsao*, koje se javlja zbog tendencije širenja mobilnog naglasaka u *i*-osnovama⁷⁶.

Kašić u značenju ‘arco celeste’ ima naglasak *Dùga*, koji se ne poklapa sa štokavskim *dúga* nego sa štokavskim *dùga* (na bačvi). To je, čini se, odraz praslavenskog kolebanja između *dǫga (n. p. *a*) i *doga (n. p. *b*)⁷⁷ (usp. i litavski *dangà* i dijalektalno *dànga*⁷⁸).

U riječi *koplje*, gdje postoji varijantnost između čeonog i dočetnog naglasaka i u štokavskom,⁷⁹ kod Kašića nalazimo n. p. B: *Kopgliè, à*. Usp. npr. također *kopjè* u Blatu na Korčuli⁸⁰ ali *kòpje* u Dračevici na Braču⁸¹.

Neobičan je Kašićev naglasak *Brascnò, à* (usp. štokavski *brášno*). Tu je vjerojatno riječ o štokavizmu u kojem je Kašić napisao artificijelni naglasak – njegova domaća riječ za ‘brašno’ je *Mùkà*, kao i danas u Pagu.⁸²

Kod sufiksa *-ost* imamo potvrde za oba naglasna tipa: *Mlàkost* (prema *Mlák*), *Mlàdost* (prema *Mlád*), *Lùdost* (prema neočekivanom *Lùd*), *Blagóst* (*/blägōst/* – vidi gore) te *Carnòst*, *Linòst*, *Neharnòst*. U liku *Lípост* je najvjerojatnije riječ o omašci (tj. grafičkoj analogiji prema *Líp*, *Lípo*).

Kod sufiksâ *-stvo* i *-je* je posvjedočena dužina, što je tipično za čakavski.⁸³ Usp. Kašićevo već spomenuto *Mnòxtvó, á* i *Divstvo* (u transkripciji krivo piše *Divstvó*), *á* ‘djevičanstvo’ (dužina u gen^d). Oznaka dužine izostaje u *Nehàystvo*. Za *-je* usp. *Doscástyé, á* /došástjē/ < /došástjē/.

Zanimljivi su Kašićevi likovi *Odlùka*, *Ogràda*, *Omràza*, *Postàva* (*Òstroga* ‘ostruga’, *Pòsteglia*⁸⁴), gdje se čuva stariji naglasak u ovakvim tvorbama⁸⁵. Za mlađi naglasak usp. bračko⁸⁶ *òdluka*, *ògrada*, *òmraza*, *pòstava* (i *pòsteja* ali *postèjica*) i blatsko⁸⁷ *ògrada*, *pòstava* ali *postèja*.

75 Vidi Kapović 2015: 334¹²³³.

76 Usp. Kapović 2009. Za kajkavski vidi i Kapović 2015: 333–334.

77 Kako je riječ o n. p. *b* (štok. *dúga* – *dúgu*), neće biti da ovo kolebanje ima veze s Hirtovim zakonom (usp. Kapović 2015: 180⁽⁶⁴⁹⁾).

78 Derksen 2008.

79 Usp. Kapović 2015: 35.

80 Milat Panža [2014].

81 Šimunović 2009. Nažalost, dosta čakavskih rječnika ne bilježi ovu riječ.

82 Usp. *mukà* (Kustić 2002).

83 Kapović 2015: 588–593.

84 Za ovu riječ usp. i Kapović 2015: 359¹³²⁶.

85 Usp. Kapović 2015: 456–458.

86 Šimunović 2009.

87 Milat Panža [2014].

Očekivani dočetni C-naglasak vidimo u pridjevu *Morski*, a inovativni B-naglasak na osnovi u *Mùxki*, *Nebèski*. Danas u Pagu nalazimo *morskī* ali i *muški*⁸⁸ s očekivanim starijim naglascima. Može biti da je Kašić u pridjevu ‘virile’ zapravo omaškom zabilježio isti naglasak kao u prilogu ‘virilmente’ (izvorno se očekuje razlika prilog *mùški* : pridjev *muški*⁸⁹). Inovativni B-tip naglasaka vidimo u pridjevima *Grádski* (usp. i *Grádyanin* što mora biti greška, tj. grafička analogija prema *Grád*) i *Glávni* (usp. štokavski *grádski*, *glávni* za odraz izvornog naglasaka).

Kašić bilježi i arhaični oblik 1^{jd} *Vègliu* sa starim nastavkom i čeonim naglaskom u n. p. C, koji se i danas čuva u nekim govorima.⁹⁰ To je isti slučaj kao kod arhaičnog 1^{jd} *gòvoru* u njegovoj gramatici.⁹¹ Neobično je 1^{jd} *Káxèm* ‘kažem’ (prema *Kazàti*). Naglasak ***/kãžèm/* nije moguć – vjerojatnije će biti da prvi ^ stoji za neoakut u uobičajenom */kãžèm/*, dok drugi ` tek eventualno može biti omaška za ´ (tj. za naglasnu dužinu) iako je Kašić drugdje u *e*-glagolima nema (vidi gore za *Dóydem* i sl.).

U Kašića kod glagolskih pridjeva trpnih na *-en* od glagolâ s *e*-prezentima nalazimo naglasak fiksiran na osnovi – *Dovèden*, *Izùven*, *Izàbran*.⁹² To se poklapa s današnjim paškim naglaskom, npr. u *pošàljen*, *ubèren* (s mlađim prijevojnim oblikom), *odèren*, *ubòden* itd.⁹³ Poopćenje takvog tipa naglasaka (*dòveden*, *izùven*) nalazimo i u hercegovačkim štokavskim govorima (npr. Čitluk, Konjic i sl.) u usporedbi s književnim štokavskim (*dovèden*, *izùven*). Tu se radi o poopćavanju jednog od praslavenskih tipova – ili tipa **-lězèнь* (od glagolâ n. p. *a*) ili tipa **vezèнь* (od glagolâ n. p. *c*)⁹⁴.

Kod Kašića su lijepo posvjedočeni i specifični glagoli s vjerojatno izvornim dominantnim prefiksom, a koji imaju naglasak fiksiran na osnovi i čuvanje prednaglasne dužine kod izvorno dugih prefiksa⁹⁵: *Dostòyiti*, *Nástòyati*, *Nástòyanye* (usp. štokavski *nástojati*).

88 Vranić 2011a: 114.

89 Usp. Kapović 2015: 242–243.

90 Usp. Kapović 2015: 772⁽²⁹⁰⁴⁾.

91 Kašić 1604: 122. Usp. i Neweklowsky 1979: 59, Kapović 2006: 37.

92 Oblik *Nàucen* (od *i*-glagola) vjerojatno stoji greškom umjesto **Nàucen*.

93 Vranić 2011a: 172.

94 Za praslavensku rekonstrukciju usp. Дыбо 2000: 547. Kako je broj *e*-prezenata n. p. *a* bio relativno malen, da bi uopće došlo do poopćenja *a*-tipa naglasaka u nekim govorima, treba vjerojatno pretpostaviti da je u glagolima n. p. *a-c* kao **grýzti* vjerojatno prvo (analogijom prema infinitivu i *l*-participu) došlo do mlađih naglasaka tipa **grýzèнь* (takav se naglasak izvorno ne očekuje, usp. Kapović 2015: 182–183) umjesto izvornoga **gryzèнь*.

95 Usp. Дыбо, Замятина & Николаев 1993: 41, Kapović 2015: 458¹⁶⁶².

Literatura

- Bašić, Nataša. 2001. Jatovska raslojenost u Kašićevim djelima. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 27: 7–29.
- Derksen, Rick. 2008. *Etymological Dictionary of the Slavic Inherited Lexicon*. Leiden, Boston: Brill.
- Дыбо, В. А., Г. И. Замятина, С. Л. Николаев. 1990. *Основы славянской акцентологии*. Москва: Издательство “Наука”.
- Дыбо, В. А., Г. И. Замятина, С. Л. Николаев. 1993. *Основы славянской акцентологии. Словарь*. Москва: Издательство “Наука”.
- Дыбо, Владимир А. 2000. *Морфонологизированные парадигматические акцентные системы. Типология и генезис*. Том I. Москва: Языки русской культуры.
- Horvat, Vladimir, 1990. Bartol Kašić – kao leksikograf: autor Konverzacijskog priručnika (1595) i Hrvatsko-talijanskog rječnika (1599). U: Bartol Kašić. *Hrvatsko-talijanski rječnik s konverzacijskim priručnikom*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, Zavod za hrvatski jezik IFF.
- Ivšić, Stjepan. 1971. *Izabrana djela iz slavenske akcentuacije (Gesammelte Schriften zum slavischen Akzent)*. München: Wilhelm Fink Verlag.
- Kapović, Mate, 2006. Bilješke o naglasku Kašićeve gramatike. *Croatica et Slavica Iadertina* 2: 27–41.
- Kapović, Mate. 2009. Rising mobility in Slavic *i*-stems. *Protolanguage and Prehistory. Akten der XII. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft, vom 11. bis 15. Oktober 2004 in Krakau*. Rosemarie Lühr, Sabine Ziegler, ur. Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert Verlag.
- Kapović, Mate. 2011. Historical Development of Adjective Accentuation in Croatian (suffixless, *-ьпъ and *-ькъ adjectives). *Proceedings of the 6th IWoBA*. Vytautas Rinkevičius, ur. *Baltistica* 7: 103–128, 339–448.
- Kapović, Mate. 2015. *Povijest hrvatske akcentuacije. Fonetika*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Katičić, Radoslav. 1981. Gramatika Bartola Kašića. *Rad JAZU* 388: 5–106.
- Kašić, Bartol. 1990. *Hrvatsko-talijanski rječnik s konverzacijskim priručnikom*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, Zavod za jezik IFF.
- Kašić, Bartol. 2002 [1604]. *Institutionvm lingvæ Illyricæ libri dvo*, Romae, Apud Aloysium Zannettum. *Osnove ilirskoga jezika u dvije knjige*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Kustić, Nikola. 2002. *Cakavski govor grada Paga s rječnikom*. Zagreb: Društvo Pažana i prijatelja grada Paga.
- Milat Panža, Petar. [2014]. *Rječnik govora Blata na Korčuli*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

- Neweklowsky, Gerhardt. 1979. Einige Bemerkungen zur ältesten kroatischen Grammatik (Anlässlich des Nachdruck der 'Institutiones linguae illyricae' von Bartol Kašić). *Wiener slavistisches Jahrbuch* 25: 56–62.
- Николаев, Сергей Л. 2012. Восточнославянские рефлексy а. п. *d* и индоевропейские соответствия славянским акцентным типам существительных м. р. с *o-* и *u-*основами. *Карпато-балканский диалектный ландшафт. Язык и культура* 2. Москва: Российская академия наук, Институт славяноведения.
- Snoj, Marko. 2003. *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Modrijan.
- Šimunović, Petar. 2009. *Rječnik bračkih čakavskih govora*. Zagreb: Golden marketing, Tehnička knjiga.
- Tafra, Branka. 2011. Kroatistička standardološka propitivanja. *Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim* II. Dubravka Sesar, ur. Zagreb: FF Press.
- Vranić, Silvana. 2002. *Govori sjeverozapadnoga makrosustava na otoku Pagu. 1. Fonologija*. Rijeka: Matica hrvatska Novalja.
- Vranić, Silvana. 2011a. *Govori sjeverozapadnoga makrosustava na otoku Pagu. 2. Morfologija*. Rijeka: Matica hrvatska Ogranak Novalja, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Vranić, Silvana. 2011b. O paškim govorima. *Toponimija otoka Paga*. Zadar: Sveučilište u Zadru, Centar za jadranska onomastička istraživanja.

Summary

ACCENT IN THE MANUSCRIPT DICTIONARY BY BARTOL KAŠIĆ (1599)

The article provides a description of the accent system in the manuscript dictionary by Bartol Kašić. The article is aimed at determining which sign system was used by Kašić to record the prosodic system and at determining the nature of the system itself (the number of prosodemes and their distribution). Moreover, the article provides descriptive-comparative remarks on the accent in individual lexemes and on the accent paradigms and features that can be noticed within morphology and word formation.

Keywords: accent, Bartol Kašić, *Hrvatsko-talijanski rječnik*